

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МОЛОДІЖНОГО РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE YOUTH LABOR MARKET IN UKRAINE AND EU COUNTRIES

УДК 331.5

Пономаренко І.В.

к. е. н., доцент,
доцент кафедри економічної
кібернетики та маркетингу
Київський національний університет
технологій та дизайну

У статті розглянуто особливості функціонування молодіжного ринку праці в Україні та країнах ЄС. Досліджено основні механізми сприяння зайнятості молоді в країнах-членах ЄС, виокремлено передовий досвід у цьому аспекті. Доведено необхідність адаптації окремих напрямів програм розвитку молодіжного ринку праці країн ЄС в Україні.

Ключові слова: молодіжний ринок праці, програми зайнятості, безробіття, рівень освіти, гідна праця.

В статье рассмотрены особенности функционирования молодежного рынка труда в Украине и странах ЕС. Исследованы основные механизмы содействия занятости молодежи в странах-членах ЕС, выделен передовой опыт в данном аспекте. Дока-

зана необхідність адаптації окремих напрямів програм розвитку молодіжного ринку праці країн ЄС в Україні.

Ключевые слова: молодежный рынок труда, программы занятости, безработица, уровень образования, достойный труд.

The article deals with the peculiarities of the youth labor market functioning in Ukraine and the EU countries. The mechanisms of promoting youth employment in the EU member states are explored and the best practices in this area are outlined. The necessity of certain directions adaptation of EU countries youth labour market development programs in Ukraine is proved.

Key words: youth labour market, employment programs, unemployment, education level, decent work.

Постановка проблеми. Сучасний ринок праці в Україні характеризується постарінням економічно активного населення, наявністю проблем безробіття окремих категорій громадян, дисбалансом між попитом і пропозицією робочої сили у розрізі регіонів та видів економічної діяльності, низьким рівнем заробітної плати, незадовільними умовами праці у значній кількості працівників тощо. Серед окреслених проблем важливе місце посідають питання молодіжного ринку праці, оскільки зазначена категорія населення є основою для розвитку національної економічної системи у майбутні періоди часу. Існує потреба вирішення питань щодо працевлаштування молоді після закінчення освітніх закладів, оскільки здебільшого спостерігається невідповідність між попитом та пропозицією робочої сили за окремими спеціальностями, а також незадовільний рівень практичних вмій та навичок у молодих працівників, що призводить до високого рівня безробіття у зазначеній категорії населення, незадовільних умов праці та низької оплати праці. Наведені фактори сприяють неофіційній зайнятості молоді, працевлаштуванню за професіями, що не відповідають отриманим спеціальностям, активній міграції в інші країни тощо. В умовах інтеграції до інституцій ЄС необхідно провести комплексний аналіз молодіжного ринку праці в країнах Європи та визначити специфіку його регулювання з метою встановлення можливостей щодо адаптації чинних директив до нормативно-правової бази України у сфері сприяння зайнятості молоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню питань зайнятості молоді присвячено праці таких вчених як, зокрема, З. Бараник, Д. Богиня, Е. Лібанова, Л. Лісогор, К. Мюарт, Т. Назіо, Дж. О'Рейлі, М. Сміт. Проте існує необхідність дослі-

дження особливостей функціонування молодіжного ринку праці в країнах ЄС, комплексного аналізу особливостей його регулювання європейськими наднаціональними та державними інституціями та проведення порівняльного аналізу з Україною.

Постановка завдання. Мета статті полягає у дослідженні молодіжного ринку праці в Україні та країнах ЄС, визначенні основних тенденцій та виявленні передових підходів до сприяння зайнятості молоді. Водночас важливо приділити увагу вивченню питань підвищення рівня освіти молодих громадян із запровадженням інноваційних технологій, розглядаючи цю категорію трудових ресурсів як основу сталого економічного зростання в умовах формування цифрової економічної системи.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сучасна економічна система будь-якої країни передбачає розвиток завдяки запровадженню передових технологій та підвищенню професійних навичок робочої сили, що передбачає отримання молодими громадянами інноваційних знань. Нові покоління робочої сили є потенційним ресурсом розвитку країни у майбутні періоди часу, тому існує потреба запровадження державних програм, які передбачають розширене відтворення населення, приведення у відповідність з наявними реаліями рівня загальних та професійних знань, створення умов для сприяння зайнятості молоді. Передумовами для формування дієвої державної політики у сфері розвитку молодіжного ринку праці є його комплексний аналіз та використання передового досвіду розвинених країн щодо його регулювання та розвитку. З урахуванням запровадження в Україні європейських цінностей доцільно провести порівняльний аналіз молодіжного ринку праці в Україні та країнах-членах ЄС. Необхідно

зауважити, що, згідно із Законом України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», до молоді належать громадяни у віці від 14 до 35 років [1]. Водночас законодавство країн ЄС до цієї категорії відносить населення у віці від 15 до 29 років. В цьому разі для проведення дослідження молодіжного ринку праці в Україні та ЄС доцільно скористатись даними про населення у віці від 15 до 29 років.

До ключових показників залучення молоді в економічні процеси відноситься рівень безробіття за МОП. На рис. 1 представлено динаміку рівня безробіття за МОП для молоді у віці від 15 до 29 років в Україні та окремих країнах ЄС за 2016 р. Впродовж досліджуваного періоду рівень молодіжного безробіття за методологією МОП в Україні був нижче лише порівняно з Ірландією, Іспанією, Італією та Хорватією.

ЄС приділяє значну увагу вирішенню питань мінімізації ризиків та розвитку молодіжного ринку праці. Високий рівень молодіжного безробіття негативно впливає на психологічний стан та можливості соціально-економічного забезпечення цієї категорії населення, що в майбутні періоди може призвести до низької мотивації до праці, відсутності стимулів до підвищення професійного рівня та високої ймовірності переходу до маргінальної групи населення. В умовах старіння населення органи державного управління ЄС орієнтуються на підвищення рівня ефективності використання молодіжних трудових ресурсів, які в майбутньому складуть основу економічної системи країн співдружності. У 2015 р. загалом в ЄС на освіту витрачались 4,9% ВВП (рис. 2).

Впродовж досліджуваного періоду часу найменша питома вага затрат на освіту у ВВП відзначалась в Румунії (3,1%), Ірландії (3,7%), Болгарії (4,0%) та Італії (4,0%), а найбільша – у Фінляндії (6,2%), Бельгії (6,4%), Швеції (6,5%) та Данії (7,0%). В Україні у 2015 р. частка витрат на освіту склала 5,4% ВВП. Отримані дані свідчать про дотримання норм ЄС у відносному рівні, хоча абсолютне значення в Україні значно нижче порівняно з більшістю країн Європи, що пояснюється нижчим рівнем розвитку української економіки.

Більшість країн ЄС застосовує активні програми на ринку праці (ALMP), які передбачають вжиття заходів щодо згладжування психологічних наслідків під час переходу від навчання до праці, професійного становлення молодих громадян, формування в них цінностей кар'єрного зростання

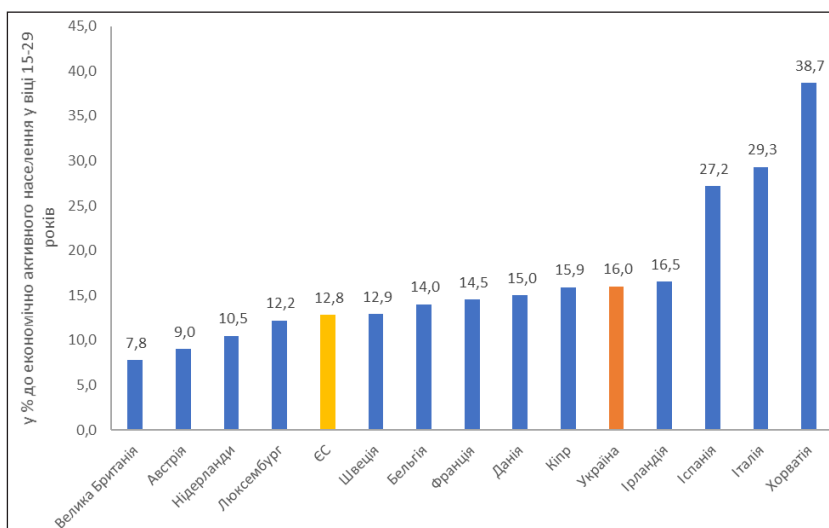

Рис. 1. Рівень безробіття молоді за МОП в Україні та країнах ЄС за 2016 р. [2; 3]

тощо. У 2013 р. в ЄС було прийнято програму «Молодіжна гарантія», яка орієнтована на вирішення питань щодо забезпечення якісних параметрів продовження освіти, стажування та зайнятості. Зазначена програма передбачає реалізацію ключових принципів сприяння розвитку молодіжного ринку праці на рівні окремих країн-членів ЄС. Серед найбільш успішних програм необхідно виокремити «Новий курс для молодих людей» (Велика Британія та Німеччина), «Молодіжну програму з безробіття» (Данія) [4].

У бюджеті співдружності на 2018 р. до пріоритетних напрямів відноситься створення нових робочих місць, перш за все робочих місць для молоді. В рамках зазначеного підходу здійснюється науково обґрунтоване фінансування «Ініціативи молодіжної зайнятості» та збільшення витрат на програму «Erasmus+», яка передбачає підвищення професійних вмінь та навичок студентами через механізми обміну молоді між вищими навчальними закладами в різних країнах ЄС.

Поряд з активними заходами щодо розвитку молодіжного ринку праці в країнах-учасницях ЄС активно співпрацює з іншими державами світу у сфері підвищення освітньо-професійного рівня та сприяння зайнятості населення молодших вікових груп. Європейський Союз в рамках програми «EU NEIGHBOURS EAST» («СХІДНЕ СУСІДСТВО ЄС») запровадив ініціативу «EU4Youth», яка орієнтована на сприяння зайнятості молоді, розвиток освітнього та лідерського потенціалу зазначеної категорії населення. Передбачаються грантова підтримка для організацій-учасниць від країн-учасниць проекту, стипендіальні програми тощо. «EU4Youth» передбачає залучення молоді через проекти «Erasmus+». Зазначена ініціатива реалізується у Вірменії, Азербайджані, Білорусі, Грузії, Молдові та Україні.

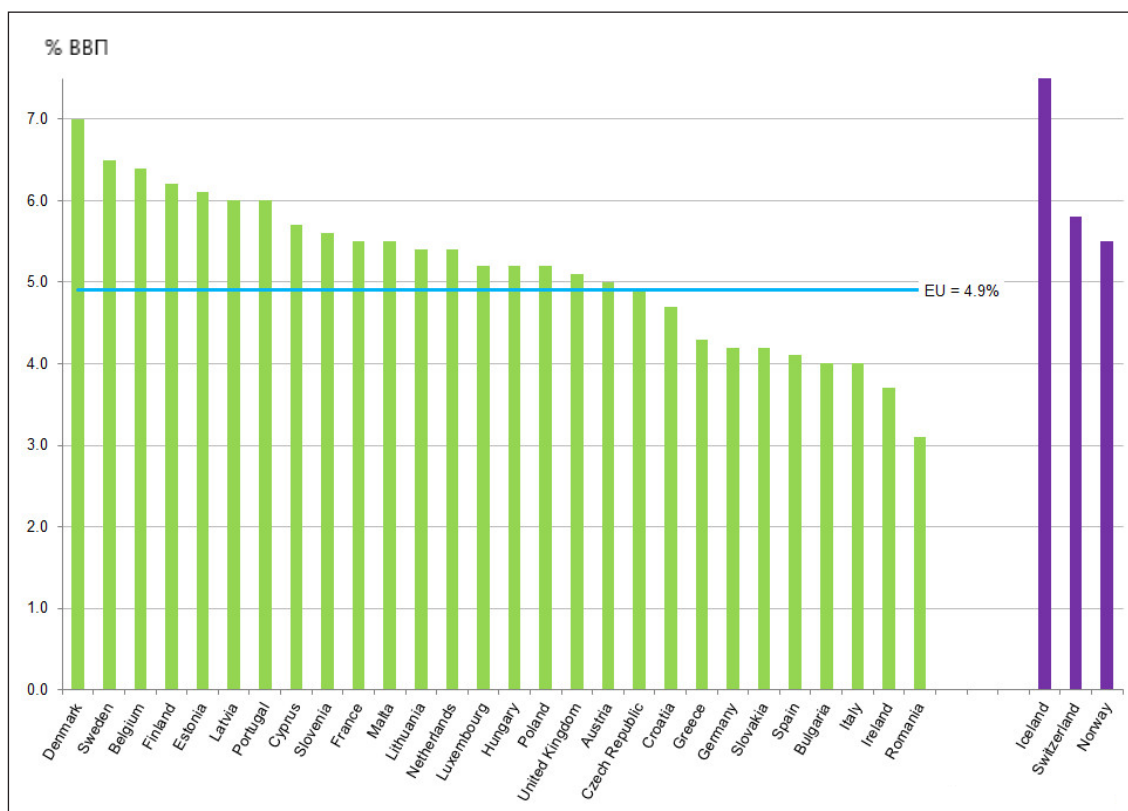

Рис. 2. Витрати на освіту в країнах ЄС у 2015 р. [3]

До головних цілей програми «EU4Youth» відносяться:

- створення можливостей для працевлаштування молоді в усіх видах економічної діяльності та регіонах країни, підвищення мобільності та активізація участі цієї категорії населення у соціально-економічних процесах в країні;

- підвищення рівня підприємницької активності молодих громадян, сприяння їх освітньо-професійному розвитку;

- розвиток молодіжних організацій, активізація їх співпраці з державними інституціями та приватними структурами;

- підтримка найбільш соціально незахищених категорій економічно активного населення, серед яких значну увагу приділяють молоді [5].

В Україні органами державного управління також розробляються та запроваджуються комплексні програми щодо сприяння зайнятості молоді. Перш за все доцільно звернути увагу на Державну цільову соціальну програму «Молодь України» на 2016–2020 рр. Головною метою створення Програми стала розробка заходів стосовно поліпшення соціально-економічних умов для осіб молодших вікових груп в Україні, що передбачає надання конкурентної та якісної освіти, гарантування зазначеній категорії населення гідних умов праці та економічно обґрунтованого рівня оплати праці, яка дасть змогу забезпечити відповідний рівень життя. В рамках цього нормативного акта передбачається під-

писання не менше 100 партнерських проектів між навчальними закладами та приватними компаніями, а також забезпечення 10 тисяч місць для стажування та першого робочого місця молоді. Серед компаній, які долучились до Програми, слід виділити «Байєр», «Нестле», «Київстар», «Кока-Кола Беверіджиз Україна», «ЕУ в Україні» тощо [6].

Поточна ситуація на молодіжному ринку праці України свідчить про необхідність вжиття більш рішучих заходів з метою приведення поточної ситуації із зайнятістю населення у відповідність до міжнародних стандартів.

Органи державного управління України у сучасних умовах повинні забезпечити дієвість та ефективність ключових механізмів, які дадуть змогу залучити молодь в економічні процеси та забезпечать гідні умови праці. Згідно із зазначеним підходом важливу роль у реалізації програм розвитку молодіжного ринку праці відіграє активізація участі цієї категорії громадян у найважливіших процесах. Досягнення ключових цілей у сфері сприяння зайнятості молоді можливе за умови вжиття таких заходів:

- трансформація національної системи освіти шляхом розроблення програм, що відповідають потребам ринку, а також активізація співпраці з приватними компаніями;

- забезпечення сприятливого інвестиційного клімату та стимулювання щодо реалізації інвестиційних проектів зі створенням робочих місць для молоді;

– створення органами державного управління програм активізації підприємницької діяльності серед молоді;

– дотримання принципів рівноправності молоді з іншими категоріями працівників на ринку праці під час прийняття на роботу за умовами праці, заробітною платою та соціальним забезпеченням [7; 8].

Висновки з проведеного дослідження.

Сучасні проблеми молодіжного ринку праці країнами світу вирішуються залежно від рівня економічного розвитку, демографічної ситуації, особливостей розвитку правових інститутів та інших факторів. В умовах інтеграції до інституцій ЄС Україні доцільно скористатись передовим досвідом та активно долучатись до ключових ініціатив співдружності. В цих умовах органи державного управління повинні звернути увагу на те, як в країнах ЄС реалізуються питання щодо забезпечення відповідного рівня освіти, працевлаштування зазначеної категорії населення, забезпечення гідних умов та оплати праці, професійного зростання тощо.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 5 лютого 1993 р. // Сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>.
3. Офіційний сайт Євростату. URL: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
4. O'Reilly J., Moyart C., Nazio T., Smith M. Youth employment. STYLE Handbook. 2017. P. 258.
5. EU NEIGHBOURS: EAST. URL: <http://www.euneighbours.eu/ru/east/eu-in-action/projects/eu4youth>.
6. Підписання Українського Пакту заради молоді – 2020 у рамках Державної цільової соціаль-

ної програми «Молодь України» на 2016–2020 роки. URL: <http://www.msp.gov.ua/news/8121.html>.

7. Ślusarczyk B., Barwińska-Małajowicz A., Czop T. Rynek pracy młodzieży w regionie podkarpackim. Możliwości i bariery, Wyd. AMELIA, Rzeszów 2016. S. 125.

8. Чубукова О., Ралле Н. Структурні інноваційної економіки – освіта, технологічні уклади, когнітивні технології. Науковий вісник Полісся. 2016. № 3 (7). С. 130–133.

REFERENCES:

1. Zakon Ukrainy "Pro spryannya sotsial'nomu stanovlennyu ta rozvytku molodi v Ukraini" vid 5.02.1993 r. [Law of Ukraine "On Promotion of Social Development and Development of Youth in Ukraine" of February 5, 1993]. Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>.
2. Official site of State Statistics Service of Ukraine. Available at: <http://ukrstat.gov.ua>.
3. Official site of Eurostat. Available at: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
4. O'Reilly J., Moyart C., Nazio T., Smith M. Youth employment. STYLE Handbook. 2017. P. 258.
5. EU NEIGHBOURS: EAST. Available at: <http://www.euneighbours.eu/ru/east/eu-in-action/projects/eu4youth>.
6. Pidpysannya Ukrainy's'koho Paktu zarady molodi – 2020 u ramkakh Derzhavnoyi tsil'ovoyi sotsial'noyi prohramy "Molod' Ukrainy" na 2016–2020 roky [Signing of the Ukrainian Covenant for Youth – 2020 within the framework of the State Target Social Program "Youth of Ukraine" for 2016-2020]. Available at: <http://www.msp.gov.ua/news/8121.html>.
7. Ślusarczyk B., Barwińska-Małajowicz A., Czop T. (2016) Rynek pracy młodzieży w regionie podkarpackim. Możliwości i bariery, Wyd. AMELIA, Rzeszów. P. 125.
8. Chubukova O., Rallye N. (2016) Skladovi innovatsiynoyi ekonomiky – osvita, tekhnolohichni układy, kognityvni tekhnolohiyi [Components of innovative economy – education, technological way, cognitive technologies]. Naukovyy visnyk Polissya, vol. 3, no. 7, pp. 130–133.

Ponomarenko I.V.
PhD, Associate Professor,
Associate professor of Economic
Cybernetics and Marketing Department,
Kyiv National University of Technologies and Design

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE YOUTH LABOR MARKET IN UKRAINE AND EU COUNTRIES

The article deals with the peculiarities of the youth labour market functioning in Ukraine and the EU countries. The importance of solving the issues of the youth labour market has been proved, since this category of people is the basis for the development of the national economic system in the future. The prerequisites for the formation of an effective state policy in the field of the development of the youth labour market are its comprehensive analysis. In this case, in order to conduct a research on the youth labour market in Ukraine and the EU it is advisable to use data on the population aged 15–29 years. The EU pays considerable attention to addressing the issues of risk minimization and the development of the youth labour market. Most EU countries use active labour market programs. In 2013 the «Youth Guarantee» program was adopted in the EU, which is focused on solving the issues of providing qualitative parameters for the continuation of education, training and employment. This program provides for the implementation of key principles promoting the development of the youth labour market at the level of individual EU member states. Along with active measures for the development of the youth labour market in the participating countries, the EU actively cooperates with other countries of the world in raising the educational and professional level and promoting youth employment.

Ukraine's state administrations also develop and implement comprehensive programs to promote youth employment. The main document is the State Target Social Program "Youth of Ukraine" for 2016–2020. The main objective of the Program was to develop measures to improve the socio-economic conditions for young people in Ukraine. An important role in the implementation of programs for the development of the youth labour market is given to increasing the participation of young people in the most important processes.